

משרד מבקר המדינה העיר, שיש חשיבות להסריר בהקדם את בדיקת היתרי הייצוא של סיב"ט לעומת מסמכי הייצוא המוגשים על ידי היצואנים. לביצוע פעולה זו דרוש לשלב את מערכת היתרי הייצוא עם המערכת הממוחשבת של אגף המכס.

היתר ייצוא – שינוע מטענים

כפועל, בכל היתר ייצוא, ללא קשר לסיווג הייצוא, נדרש היצואן לתאם משלוחי הטובין עם מנהל היחידה הגיאוגרפית המתאימה בסיב"ט ועם מלמ"ב, וכן לקבל ממנהל היחידה הגיאוגרפית בסיב"ט הנחיות לסימול הציוד לפני ביצוע הייצוא. הביקורת העלתה, כי היחידות הגיאוגרפיות אינן עוסקות בתיאום משלוחים ובסימולם, ועל כן ההפניה אליהן היא מיותרת.

משרד מבקר המדינה העיר, שטופס היתר הייצוא הקיים מטיל ללא צורך תנאים שווים ומכבידים על כל יצואן ולכל סוגי הייצוא ויעדיו. במקום תנאים אלה, העיר משרד מבקר המדינה, על סיב"ט להתנות את היתר הייצוא בקבלת הנחיות ממלמ"ב אך ורק בנוגע לייצוא מסווג המחייב זאת לפי הוראות משרד הביטחון. משרד הביטחון הודיע למשרד מבקר המדינה, שהערותיו יובאו בחשבון בעת הכנת טופס חדש של היתר ייצוא.

ייצוא ציוד לחימה וידע ביטחוני מחייב פיקוח ובקרה של משרד הביטחון, כדי למנוע נזקים ביטחוניים ומדיניים העלולים להיגרם בנינו.

בשנה האחרונה חל שיפור בבקרה ובפיקוח של משרד הביטחון בנוגע לתהליך מתן ההיתר לניהול משא ומתן לייצוא ביטחוני, עם הפעלתה של מערכת ממוחשבת ועדכון ההוראה בנידון. על משרד הביטחון לשפר את סדרי הפיקוח והבקרה בנוגע לשלב שבין הוצאת ההיתר לניהול משא ומתן לייצוא ביטחוני לבין ביצוע הייצוא עצמו. כמו כן יש לשפר את הסדרי הפיקוח על הייצוא הביטחוני כפועל, ובכלל זה את שיתוף הפעולה עם אגף המכס.

ממצאי מעקב

דיוור לחיילים בשירות קבע ולעובדי משרד הביטחון

דוח שנתי 39, עמ' 844

משרד הביטחון (להלן – המשרד) מספק דירות שבבעלותו או בחזקתו לחיילים בשירות קבע ולעובדי המשרד, הנאלצים להעתיק מקום מגוריהם לצורך מילוי תפקידם, וכן לכני צה"ל ולמשפחות שכולות. המשרד משתתף גם בשכר דירה ששוכר החייל, בהתאם לאמות מידה שנקבעו בפקודות מטכ"ל.

הביקורת על תכנון וביצוע שירותי דיוור לחיילים בשירות קבע, וכן על ניצול הדירות שבבעלות המשרד ואחזקתן נערכה בחודשים מארס עד יוני 1988, וממצאיה פורסמו בדוח שנתי 39 (עמ' 844).

אלה הממצאים העיקריים שהעלתה הביקורת:

א. מרבית הדירות, מאלה שנרכשו לפני יותר מ-15 שנים, לא היו מאוכלסות שנה ומעלה, והן ממוקמות בקומות העליונות בבתיים ללא מעליות, בעיקר במצפה רמון, בבאר שבע, בנצרת ובצפת.

ב. הוראות משרד הביטחון לא חייבו את צה"ל לערוך תכנון רב שנתי של מתן שירותי דיור; בידי צה"ל לא היו נתונים בדוקים על מספר הדירות הנדרשות לטווח קצר ועל אפיון.

ג. לא בכל הדירות הותקן ציוד לפי מיפרט המוסכם במשרד.

ד. חיילים קיבלו השתתפות בשכר דירה בלי שנבדקה האפשרות להקצות להם דיור צבאי בדירות פנויות.

ה. מתוך 1,983 דירות, שהחזיק המשרד במועד הביקורת, 379 דירות היו פנויות ו-240 מהן לא היו מאוכלסות שנה ומעלה.

ו. המשרד לא ביצע עבודות אחזקה בדירות פנויות, פרט להכנת הדירות לקראת אכלוס חוזר; מצבן הפיזי של רוב הדירות הפנויות היה ירוד.

בחודשים אוקטובר עד דצמבר 1991 ערך משרד מבקר המדינה מעקב בנושא. המעקב נערך במערכת דיור ואחזקה. (להלן – המערכה) שבחטיבת נכסים ושירותים (להלן – החטיבה), באגף אמרכלות משק ונכסים (להלן – אמ"ן) במשרד הביטחון, ובמחלקת פרט שבאגף כוח אדם במטה הכללי של צה"ל (להלן – אכ"א).

בתחילת נובמבר 1991 החזיק המשרד ב-1,886 דירות, מהן 1,823 בבעלותו ו-63 בשכירות, לעומת 1,983, מהן 1,902 שהיו בבעלותו במאי 1988. 156 מתוך 1,886 הדירות הוקצו לאגף השיקום לשימושם של נכי צה"ל; החזקה והשימוש ב-114 דירות נמסרו לחברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ (להלן – עמידר) לאכלוס עולים במסגרת הסכם שנחתם בין המשרד לבין עמידר בנובמבר 1990. 1,616 הדירות הנותרות הן באחריותה ובטיפוליה של המערכה; 102 מתוכן מיועדות לצרכים מיבצעיים של צה"ל. 1,514 הדירות הנותרות מיועדות למגורים של אנשי מערכת הביטחון (להלן – דירות שירות), לפי החלוקה הבאה: שלוש לעובדי המשרד, 74 לעובדי יחידות הסמך של המשרד ו-1,437 לחיילים בשירות קבע. במועד המעקב השתתף המשרד גם בתשלום שכר דירה ל-1,986 חיילים בשירות קבע המתגוררים בדירות שכורות, לעומת 1,525 בעת הביקורת הקודמת.

אלה ממצאי המעקב:

תכנון שירותי דיור

1. בנושא התכנון הרב שנתי לא חל שינוי. טרם פורסמו ההוראות המחייבות את צה"ל לערוך תכנון רב שנתי למתן שירותי דיור לחיילים בשירות קבע, שיתבסס על התשתית הפיסית ועל הפריסה של כוחות צה"ל; תכנון כזה גם אינו מתבצע הלכה למעשה.

2. בעניין תחזית שנתי לדיירות הדרושות נמצא, כי ביוני 1991 העביר אכ"א לחטיבה נתונים על מספר הדירות העומדות להתפנות ביישובים השונים, כדי להכין לקראת אכלוסן מחדש על ידי משרתי קבע. בנובמבר 1991 פנה אכ"א לפיקודים ולמפקדות השונות בבקשה להעביר אליו נתונים על השינויים הצפויים בפריסת הכוחות, כדי לאפשר את תכנון משק הדיור הצבאי לשנת 1992.

בתחילת פברואר 1992 הודיע אכ"א למשרד מבקר המדינה, כי על בסיס התייחסות הפיקודים, הוכן מסמך המפרט את התכנון לשנת 1992 אשר הועבר למשרד הביטחון באמצע ינואר 1992.

הקצאת דירות

בפקודת מטכ"ל מאוגוסט 1979 נקבעו סדרי הקצאת דיור צבאי, נוהלי הגשת בקשות לדיור ותנאי השימוש בדירות. הסמכות לאשר דיור צבאי היא בידי ועדת דיור, שמונתה על ידי ראש

מחלקת פרט באכ"א ומופעלת בהתאם להנחיותיו. בתקופה ינואר עד אוקטובר 1991 התכנסה ועדת הדירור ל-13 ישיבות והקצתה דירות ל-397 אנשי קבע.

הביקורת העלתה, כי ועדת הדירור קיבלה לעתים החלטה על הקצאת דירה לחייל ללא ששקלה התאמתה לצרכיו המיוחדים. כתוצאה מכך, במקרה שהחייל לא הסכים לקבלה, הייתה הוועדה חוזרת ומקצה לו דירה אחרת מספר פעמים עד שהחייל נתן את הסכמתו לקבלה. נוהל זה גרם לעיכובים מיותרים בהקצאת דירור לחיילים.

במועד המעקב הודיע אכ"א למשרד מבקר המדינה, כי חייל המבקש להקצות לו דירה מפרט בבקשתו את דרישותיו המיוחדות, כגון צרכים הנובעים ממגבלה רפואית או בקשה לדירה בקומה מסוימת, וזאת לפני שהנושא מובא לדיון בוועדת הדירור; הוועדה מקצה לו את הדירה כאשר לנגד עיני חבריה דרישות אלה.

השתתפות בשכר דירה

ביולי 1989 עודכנה פקודת המטכ"ל המסדירה את ההשתתפות בשכר דירה ונקבע, בין היתר, כי חייל נשוי יהיה זכאי להשתתפות בשכר דירה אם הוא משרת ביחידה המרוחקת ממקום מגוריו הקבוע מעל ל-50 ק"מ (לעומת 40 ק"מ בפקודה הקודמת), והוא שכר דירה במרחק שאינו עולה על 20 ק"מ מיחידתו (40 ק"מ בפקודה הקודמת). עדכון הפקודה לא שינה את הקביעה הקודמת, שחייל יהיה זכאי לקבל השתתפות בשכר דירה אם ועדת הדירור לא תוכל להקצות לו דירור צבאי.

אכ"א הודיע למשרד מבקר המדינה, כי ראש מדור תוספות שכר בשלישות הראשית אינו מאשר עוד השתתפות בשכר דירה אלא לאחר שמדור דירור באכ"א מאשר, על בסיס החלטות ועדת הדירור, כי אין אפשרות להקצות דירת שירות באזור המבוקש.

רמת שירותי הדירור והאחזקה

בהתאם להוראות המשרד, אחזקת דירות המאוכלסות על ידי עובדי המשרד וחיילים בשירות קבע היא באחריות הדיירים בהתאם לחוזה השכירות, ואילו אחזקת הדירות שאינן מאוכלסות היא באחריות המשרד.

המעקב העלה, כי מלאי הדירות הפנויות ירד משמעותית (ראה להלן), ושמשך הזמן שהן עומדות ריקות בהמתנה לאכלוס חוזר הצטמצם לתקופה של עד שישה חודשים בלבד; במצב דברים זה עבודות האחזקה הנדרשות בדירות הפנויות הן רק במסגרת ביצוע שיפוצים רגילים, לקראת אכלוס של דירה מחדש. כמו כן, מנתוני המערכה מדצמבר 1991 עולה, כי רמת ההצטיידות של דירות השירות שופרה.

מלאי דירות פנויות

במשך עשר השנים שקדמו למועד ביצוע הביקורת, הייתה מגמה של גידול במספר הדירות הפנויות במאגר הכולל של דירות השירות של המשרד.

המעקב העלה, כי מלאי הדירות הפנויות באוקטובר 1991 הסתכם ב-99, 56 דירות מתוכן הוקצו והדיירים טרם נכנסו אליהן; משך הזמן שהדירות עומדות פנויות הצטמצם, כאמור, למספר חודשים בלבד. צמצום מספר הדירות הפנויות נבע ממכירת דירות, מאכלוס וממסירת זכות החזקה והשימוש בהן לעמידר.

מכירה של דירות פנויות

בשלוש השנים שקדמו למועד ביצוע הביקורת נמכרו 15 דירות בלבד⁽¹⁾.

המעקב העלה, כי מיוני 1988 ועד אוקטובר 1991 נמכרו 101 דירות⁽²⁾. 31 נמכרו במכרזים והיתרה נמכרו, בהתאם לכללים שנקבעו בהוראות המשרד, לחיילים בשירות קבע ולעובדי המשרד, שבחזקתם היו הדירות.

המעקב העלה, כי לעומת המצב בעת הביקורת חלו שיפורים במערך שירותי הדיוור לחיילים בשירות קבע, בעיקר כתחומי הקצאת דירות השירות, הצטיידותן, אחזקתן וצמצום מלאי הדירות הפנויות.

לעומת זאת, העלתה הביקורת, כי לא מתבצע תכנון רב שנתי של מתן שירותי הדיוור לחיילים בשירות קבע ולא נערך סקר מקיף של הדרישות לדירות לצורכי צה"ל באזורים השונים בארץ, בהתבסס על נתוני תכנון רב שנתי לעומת מצאי הדירות הקיים של המשרד. בהיעדר סקר זה לא נערכה בדיקת כראיות כלכלית של השיטות השונות למתן סיוע בדיוור לחיילים בשירות קבע. הצורך בבדיקה כזו מקבל משנה תוקף בהתחשב בעלייה, בפריסת הדירות באזורים השונים ברחבי הארץ, ובתכניות הבנייה הממשלתיות לשנים הקרובות.

(1) לא כולל דירות שנמכרו לזכאי אגף השיקום ולעובדי יחידות הסמך של המשרד.

(2) כולל דירות שנמכרו לזכאי אגף השיקום ולעובדי יחידות הסמך של המשרד.